

IV. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — Çorum Milletvekili Abdurrahman Güler, Tunceli Milletvekili Kenan Aral, Muş Milletvekili Nermin Neftçi, İstanbul Milletvekili Reşit Ülker, Konya Milletvekili M. Kubilây İmer ve Van Milletvekili Salih Yıldız'ın, İçtüzük teklifi ve Anayasa Komisyonu raporu (2/706) (S. Sayısı : 763) (1)

BAŞKAN — Bir öncelik önergesi var, takdim ediyorum.

Yüksek Başkanlığa

Bugünkü gündemin bir defa görüşülecek işler bölümünde yer alan (2/706) Esas ve (763) sıra sayılı, Çorum Milletvekili Abdurrahman Güler, Tunceli Milletvekili Kenan Aral, Muş Milletvekili Nermin Neftçi, İstanbul Milletvekili Reşit Ülker, Konya Milletvekili Mustafa Kubilây İmer ve Van Milletvekili Salih Yıldız'ın Millet Meclisi İçtüzük teklifinin, gerek bugüne kadar yerine getirilemeyen Anayasamızın 85 nci maddesi hükmünü yerine getirmek, gerekse komisyonlar ve Genel Kurul gündemlerindeki memleket için hayati önemi haiz teklif ve tasarıların sürüncemede kalmadan ve memleket yararına daha uygun şekil ve şartlarda çıkmasını temin etmek gibi sebeplerle gündemdeki sair işlere takdimen öncelikle görüşülmesi hususunun Genel Kurulun tasviplerine sunulmasını saygılarımla rica ederim.

Millet Meclisi
Anayasa Komisyonu
Başkanı
Adana Milletvekili
Cevdet Akçalı

BAŞKAN — Efendim, önerge aleyhinde Sayın Ahmet Durakoğlu söz istemiş,

M. KUBİLÂY İMER (Konya) — Önerge aleyhinde grup adına söz istiyorum.

BAŞKAN — Efendim o da grup adına, tezkere ile söz istemiş; ikinci olarak size takdim edeceğim efendim.

M. KUBİLÂY İMER (Konya) — Sayın Başkanım, mevzular Meclise gelmeden, siz önergele-

ri belirtmeden, önergeleri okutmadan mı, yoksa önergeler izah edildikten, okunduktan sonra mı söz istemek mümkündür.

BAŞKAN — Şimdi geldi efendim, başlar başlamaz, sonra da size vereceğim.

M. KUBİLÂY İMER (Konya) — Usul budur Sayın Başkan?

BAŞKAN — Arz edeyim Sayın İmer :

Evvvelâ, size de söz vereceğimi beyan ettim. İkincisi, İçtüzük görüşmesinin öncelikle görüşülmesine dair teklif okunmaya başladıktan hemen biraz sonra bana bu tezkere geldi. Önceden gelmedi, başladıktan biraz sonra geldi.

Buyurun Sayın Durakoğlu.

CUMHURİYET HALK PARTİSİ ADINA AHMET DURAKOĞLU (Sivas) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Millet Meclisi İçtüzüğünü biran önce yapmasından daha doğal bir hâl yoktur. Anayasanın 85 nci maddesinin buyruğu da bunu gerektirmektedir.

Bu Anayasal gerek, 1961 yılından bugüne kadar geçen her iki dönemde yapılan girişimlere rağmen yerine getirilemedi. Bu dönem de İçtüzük çalışmaları ihmal edilmedi. Her üç dönemde yapılan bu çalışmalar C. H. P. Grubu olarak katılmayı ve katkıda bulunmayı görev saymışızdır. Bu düşünceyle ondört aydan beri üzerinde çaba sarf edilen bu teklif için de, grubumuza bağlı arkadaşlarımızın ısrarlı ve yararlı gayretleri geçmiştir. Bu konuda C. H. P. Grubunun üzerine düşen hizmeti yerine getirdiğine inanıyoruz. Ancak, bunca yıllık bir beklemeden ve yine bu dönemde yapılan olumlu çalışmalardan sonra İçtüzük teklifinin, partilerimizin mutabakatı sağlandıktan sonra Yüce Mecliste görüşülmesinde, bugün için olduğu kadar yarın için de yarar görmekteyiz. Alelacele ve müşterek bir anlayış içine girmeden yapılacak İçtüzük görüşmelerinin küçüksenemeyecek sakıncalar doğurması ihtimalini gözden ırak tutmamak zorunluğu vardır.

Kaldı ki, değinmekte zaruret duyduğumuz çok daha önemli nedenler vardır. Bugün Anayasa değişikliklerini görüşen Partilerarası Komisyonun özellikle son günlerdeki müzakerelerinin aldığı mahiyeti, ortaya çıkardığı bâzı gerçekleri dikkatle takibetmekteyiz. Bu gelişmeleri, demokratik rejim açısından son derece kuşku ile

(1) 763 ve 763'e 1 nci ek basmayazı tutanağın sonundadır.

karşılıkmaktayız. Arz ettiğim durum ciddiyetini muhafaza ettiği sürece Anayasa değişikliklerinin görüşülmesini birinci plânda mütalâa etmek zaruretindeyiz. Bu sebeple de İktüzük görüşmelerinin öne alınmasında bir yarar görmemekteyiz.

Kaldı ki, bâzı görüşlerin aksine, Anayasanın 94 ve 129 nu maddelerinin değiştirilmesi suretiyle bütçenin ve plânın Türkiye Büyük Millet Meclisi ortak toplantısında görüşülmesi sağlanırsa, İktüzük, tanzim edilen yeni Anayasa maddelerinin dışında kalması mukadder usul hükümlerini maddelere bağlamak zorunluğunda kalacaktır. Bugün Meclise sevk edilen İktüzük teklifinde bu konuda bir tek madde bulunmamaktadır.

Anayasa maddelerinin, en ince teferruatı içine alacak şekilde, usul hükümleri koyması, Anayasa hukuku açısından da kabul edilemez. Anayasa, süreklilik arz eden esaslar manzumesidir. Zamanla uygulama sonucunda değişikliği gayet tabii görülen usul hükümlerini aynı katılığa bağlamakta bir yarar da bulunmamaktadır. Kaldı ki, bunu yapmak hem hatalı ve bunu sağlamak da çok güçtür.

Bu görüşümüzün ne derece haklı olduğunu, ancak Anayasanın adı geçen maddeleri Yüce Meclise geldiği zaman göreceğiz. Ama o vakit de iş işten geçmiş, İktüzük çıkmış ve aradan bir ay dahi geçmeden değiştirilmesi gereği açık seçik belli olmuş bir durumda bütçe müzakerelerine gireceğiz. Belki de bu arada İktüzüğü tekrar ele almak olanağı da bulunmayacaktır.

Peki, bu durumda ne olacaktır? Bütçe görüşmelerini açık usul hükümlerinden uzak, binbir tereddüt içinde, belki tüzük hükümlerine uyararak değil, yürürlükten kaldırdığımız tüzük hükümlerinin uygulandığı zamanlara giderek, teamülere uyararak, onlara dayanarak, ikide bir yorumlara giderek yürütmeye çalışacağız. Herhalde böyle bir durumu yaratanlar olarak, son yasama yılının özelliklerini gözönünde bulundurduğumuzu ve bunları değerlendirdiğimizi de iddia edemeyiz.

Bir diğer görüşe de değinmek isteriz. O da, bu hafta içinde İktüzük görüşülemez ise, bir daha görüşülemez ve çıkarılamaz, görüşüdür. Madem ki, bu hafta içinde beş günlük devamlı bir müzakere ile İktüzüğün çıkarılması mümkün görülmektedir, o halde Yüce Meclis bu beş günü

önümüzdeki günlerde daima bulabilecektir ve daima bulabilir.

Öte yandan, onbir yıldan beri çıkarılması istenen İktüzüğün ısrarla içinde bulunduğumuz haftanın bahsettiği, bizce bilinmeyen müstesna imkândan yararlanarak çıkarılabileceği iddiasını, aradan geçen onbir yıl haklı çıkaramaz. Partilerarası anlaşmanın sağlanmasına ihtiyaç duymadan, mutlaka bu hafta İktüzük görüşülmesinde ısrar etmenin doğuracağı sakıncaların, en başta bu haftanın gereksiz çekismelerle kaybedilmesi şeklinde tezahür edeceğini hesaba katmak lâzımdır. O zaman partiler arasında bu konuda bir anlaşmanın hem zarureti, hem faydası aşikâr bir şekilde ortaya çıkmış olacaktır.

Üzüntülerimi de katarak bir başka hususa temas etmek istiyoruz. Geçirdiğimiz Perşembe günü Sayın Avcı'nın başkanlığında grup temsilcilerinin katıldığı bir toplantı yapıldı. Düzenlenmesi istenen çalışma konuları içinde İktüzük de yer alıyordu. Bilindiği gibi, İktüzük görüşmelerinin bugün başlamasında anlaşma sağlanamadı. Ama buna rağmen İktüzük teklifi Meclise getirildi Anlaşma temin edilen hususları Sayın Başkan kamuoyuna bir «Centilmenlik anlaşması» şeklinde takdim ettiler. Bu beyan ile bugünkü tutumu karşılaştırdığımız zaman, düzenlenmesi istenen çalışma konuları üzerine anlaşma sağlanıp sağlanmamasının, istenileni uygulamakta pek de önemi bulunmadığı sonucunu ortaya çıkardığımız bir gerçek olarak görünmektedir.

Bu sonuç, İktüzük görüşmelerinin öncelikle görüşülmesini istememek yolunda attığımız bir adımın, daha başlangıcında ne derece haklı olduğumuzu ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca, İktüzük konusundaki bu davranış, yarın Anayasa değişiklikleri sırasında da, partiler anlaşması sağlanmadan tekliflerin bu Meclislere getirilebileceğini de gösterebilir.

Arz ettiğimiz nedenlerle, Yüce Mecliste yıllar yılı uygulanacak olan İktüzüğün alelacele görüşülmesinden vazgeçilerek, Anayasa değişikliklerinden sonra partilerin arasında sağlanacak bir anlaşma ile, ayrılacak muayyen günlerde, tam bir mutabakat havasının içinde, örnek bir eser olarak çıkmasını ve bunun şerefine yine bu dönemde vazife gören siz değerli arkadaşlarıma nasibolmasını sağlamak için öncelik aleyhinde oy kullanmanızı rica eder, Yüce Meclise partim ve

şahsım adına saygılar sunarım. (C. H. P. sıralarından alkışlar.)

BAŞKAN — Efendim, bir husus benimle ilgili, onu açıklayıp size söz vereceğim Sayın İmer.

Sayın Durakoğlu Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına yapmış olduğu konuşmada, Perşembe günü Başkanlığımızdaki parti yöneticilerinin yaptığı toplantıya atıf yaptılar ve o gün, Pazartesi günü görüşmede bir anlaşma olmadığından bahsettiler, buna rağmen bugün getirilmesini kınadılar.

İki hususu bilgilerinize sunacağım. Perşembe günü yaptığımız toplantıda, Cumhuriyet Halk Partisi Grup yöneticisi olarak ve Cumhuriyet Halk Partisini temsilen bulunan Sayın Durakoğlu, kendilerine bu grup yöneticilerinin toplantısı için yazdığımız yazının gündem maddelerinde, İktüzük görüşülmesi diye bir madde var olduğunu gösterdim. «Evet. Bunu biliyoruz; ama, gün olarak Pazartesi günü görüşüleceğine dair yazı olmadığı için, bana müsaade edin, grup idare heyetinden prensibinde mutabıkım, bütün programla, bütün bu çalışma programıyla mutabıkım; ama resmî cevabımı Pazartesi günü için resmî cevabımı Grup İdare Heyetinden yetki alarak getireyim» diye buyurdular. Aynen protokole geçtim, aynen başına açıkladım. Bu hususu bir defa, açıklarım.

İkinci husus; ben, anlaşma için yirmi aydır gayret sarf ettim. Bu tüzük teklifi için Cumhuriyet Halk Partisini temsilen partilerarası komisyonda bulunan iki sayın üyenin teklif sahibi olarak imzası var. 23 Mart 1972'de Cumhuriyet Halk Partisi Grubuna ve bütün siyasi parti gruplarına, resmen, «Bir kere de organlarımızla görüşün» diye yazı ile İktüzük projesini tevdi ettim. Cumhuriyet Halk Partisi Grubu iki defa, üç defa benden mehil istedi. Kurultayı için mehil istedi, başka şey için istedi.

Bir hususu da açıklayayım; sıfahen sayın Genel Başkanla mutabakata vardık. İktüzüğün çıkarılmasında muhalif kalman iki maddenin dışında, o maddelerde hukukî bütün yollara başvurulacak, onun dışında İktüzüğün çıkarılmasında bana yardım vadedildi. Ve bütün partilerin liderleri tarafından yardım vadedildi. Ondan sonra Perşembe günü grup yöneticilerini toplantıya çağırdım, Ana-

yasa Komisyonundan bir kaç madde hariç, ihtilâfsız ve muhalefetsiz çıktı.

Gruplar arasında bundan daha fazla mutabakatı Başkanlık olarak nasıl sağladım? Evvelâ Sayın Durakoğlu'na, sonra Yüce Heyetin takdirlerine arz ederim.

Buyurun Sayın Kubilay İmer.

D. P. GRUBU ADINA MUSTAFA KUBILAY İMER (Konya) — Muhterem Başkan, kıymetli milletvekilleri;

Demokratik Parti Grubu adına hepinize saygılarımı sunarak görüşlerimizi arza çalışacağım.

Biz görüşümüzü, mesele 30 Kasım Perşembe günü parti temsilcileriyle Meclis Başkanlık Divanında yapılan toplantıda varılan mutabakat kararı sırasında arz etmiştik. Burada biz İktüzüğün diğer yapılacak mühim değişikliklerden önce yapılmasına parti olarak karşı çıkmıştık. Bu bakımdan, bizim durumumuz bu aleyhte sözde farklı bir mahiyet taşır. Diğer taraftan şunu hemen arz edeyim ki, partimiz bir İktüzüğün yapılmasına ve yeni bir İktüzüğün getirilmesine, Anayasanın hükümleri muvacehesinde, gerek geçici 3 ncü fıkrası, gerek 85 nci maddesinin 2 nci fıkrası gereğince yapılmasına taraftardır. Nitekim, Sayın Meclis Başkanı ile beraber bu İktüzük değişikliği yolundaki toplantılara partimizi temsilen şahsan da katılmış bulunmaktayım. Ve böyle bir değişikliğin de birçok noktalarıyla Meclisin çok eskiden yapılmış bir tüzükten, böyle yeni bir tatbikata bugüne kadar Meclisin tatbikat yolunda almış olduğu kararlar da esas alınmak suretiyle gitmesine elbette taraftarız ve bu yönden burada biraz evvel okunan ve Anayasa Komisyonunda 270 küsur maddeden 162 maddeye indirilen İktüzük teklifinde de partimi temsilen bu İktüzük değişikliği mevzuunda söz hakkımız mahfuz bulunmak kaydıyla imzam da mevcuttur. Yani partimizin de imzası bu suretle mevcuttur.

Biz, burada şu noktaların nazarı itibara alınmasını istediğimiz içindir ki, İktüzüğün öncelikle ve ivedilikle burada görüşülmesine karşı çıkmaktayız. Bilindiği üzere, Anayasada birtakım maddeler değiştirilmekte ve yeni hükümler getirilmektedir. Yine Anayasa ile, Meclislerde temsil nispetine dair hüküm vardır.

Grupların, Başkanlık Divanında olsun, komisyonlarda olsun teşkil tarzı mevzuu, İktüzük değişikliğinde de halen mutabakata varılmış bir durumda değildir. Ayrıca, bugünkü Meclisin kurulma sistemi, gruplara öncelik tanımaktadır. Bu suretle, ekseriyet ve temsil nispetleri bağımsızlar nazarı itibara alınmadan sadece partiler ve gruplar esasına göre ayarlanmış bulunmaktadır. Bu yolda bir Anayasa değişikliği her zaman için mevzu bahisdir. («değildir, değildir» sesleri).

«Değildir» diyen arkadaşlarıma, Anayasanın, son Partilerarası Komisyondaki değişikliklerden sonra yeniden birtakım, Hükümetin talebettiği değişikliklerin de getirildiğini hatırlatmak isterim. Bunun dışında, daha son Anayasa değişikliği, bundan evvel yapılan Anayasa değişikliği sırasında, Askerî Yüksek İdare Mahkemesinin teşkilinde birinci müzakerede bu yolda bir hüküm olmadığı halde, ikinci müzakerede bir hüküm konulduğunu, yani değil komisyonlarda, Partilerarası komisyonda ve Anayasa Komisyonunda, Mecliste dahi değişiklikler yapılabildiğini arz etmek isterim.

Bu yönden, Anayasa ile ve kanunlarla mutabakat hali içerisinde bulunması lâzımgelen İktüzüğün, Anayasa değişikliğinden sonra yapılması daha yerinde olur. Diğer taraftan, Anayasada yapılacak olan değişiklikler madde olarak ve hüküm olarak İktüzüğün 270 küsur teklif sahiplerinin, diğer taraftan Anayasa Komisyonu 162 maddesinden çok daha az sayıda ve çok daha az bir zaman alma durumu içerisinde. Zannediyorum bir takvim hazırlanma durumu vardır. Bu takvim hazırlanma durumu da bu haftayı, önümüzdeki haftayı Anayasa değişiklikleri ve İktüzüğe bağlamış durumdadır. İktüzük değişikliği bu hafta, önümüzdeki hafta Anayasa.. Yani Anayasaya değişiklik yönünden tanınan müddet, İktüzüğün değişikliğinden daha fazla gibi bir durum meydana getirmektedir. Oysa ki, biraz evvel söylediğimiz gibi Meclisin içmevzuu olan bir İktüzüğün geniş maddelerinin burada müzakeresi, Anayasa gibi şimdi Partilerarasında mutabakata kadar varıp, burada daha kolay müzakere edilecek mevzudan daha çetin münakaşalara girecektir.

Bu yönü ile, İktüzüğün müzakeresinin uzun bir zaman alacağını nazarı itibara almamız lâ-

zımdır. Bunu almadığımız takdirde, iki hal doğacaktır. Ya uzama yoluna gidilecek veyahut da bunu kısa yoldan, İktüzüğün hükümleri gözden geçirilmeden yeni bir kısa yolla çıkarma tarzı tutulacaktır. O zaman, bu Meclisin kâfi derecede çalışmasına imkân verecek ve burada milletvekillerinin ayrı ayrı katkıda bulunacağı bir İktüzüğün hazırlanması ve çıkması kolay kolay mümkün olmayacaktır. Nitekim, bizim teklif olarak, Meclis Başkanlığında getirdiğimiz İktüzükte, İktüzük teklifinde, ivedilik meselesi hüküm olarak 103 ncü maddede muhafaza edilmişken, sonradan Anayasa Komisyonuna şahsen de bildirdiğimiz ve «söz hakkımız mahfuzdur» dediğimiz kısımlardan olduğu için Anayasa Komisyonu tarafından bu, makbul bulunmuş ve Senato ve Millet Meclisi gibi iki ayrı Meclisin olduğu yerde kanunların iki ayrı müzakereye tabi olması sadece Anayasa için kabul edilmiş; ama diğer kanunlar için kabul edilmemiştir. O halde, Anayasa ile İktüzük arasındaki bağlantı burada da meydana çıkmaktadır. Acaba, Anayasanın çift müzakereye lüzumu var mıdır, yok mudur? Bu mesele Anayasa Komisyonunda, Anayasa için hazırlanan tasarıda görüşüldüğü gibi Anayasa Komisyonunda da görüşülür, İktüzüğe de bu yolda bir hüküm getirilebilir. Kabilî münakaşadır, burada münakaşasına girmeyeceğim. Ama burada bizim izah etmek istediğimiz husus, Anayasa değişikliklerinin daha öne alınması ve mutabakatı daha önceden sağlanmış olan ve daha az hüküm ve madde ihtiva eden hususların burada görüşülmesidir.

Bu arada şunu da arz edeyim, Sayın Meclis Başkanı da gayet iyi bilirler, son Anayasa değişikliğinden evvel ve bu İktüzüğü hazırlama mevzuunda kendileriyle toplantılarımız devam etmiştir. Bu toplantılar 16 aydır, aklımda kaldığına göre, bunun uzamasının bir sebebi, yine kendileri gayet iyi hatırlarlar, gensoru müessesesinin Anayasada bir değişikliğe tabi tutulması mevzu bahis. Bunun için gensoru müessesesini bir müddet açık bıraktık ve son Anayasa değişikliğinden sonra bunu İktüzükte ayarlama yoluna gittik. Kendileri zannediyorum ki, bu mevzuu gayet yakından hatırlayacaklardır ve o teklifi getirdiğimiz ve bir arada çalıştığımız İktüzük teklifini getiren arkadaşlarımız da çeşitli partilerden olan grupları temsil eden

arkadaşlarımız da bunu gayet yakından hatırlayacaklardır.

Muhterem arkadaşlarım bir husus daha var, biz Meclisimizin daha verimli çalışabilmesi için bir İktüzük getirmiş bulunmaktayız. Ama bugüne kadar Anayasa değişiklikleri ve Toprak Reformu Öntedbirleri de dahil olmak üzere birçok mühim kanun, Danıştaya ait, Askerî Yargıtaya ait, Askerî Yüksek İdare Mahkemesine ait bir sürü kanunlar, bugünkü tatbik etmekte olduğumuz İktüzükle çıkmıştır. O halde, İktüzük meselesi mühimdir, Anayasanın emridir, geçici 3 neü maddesine göre Anayasanın bu eski tüzükle biz amel etmekteyiz ve geçici mahiyette kabul edilmektedir. Biraz evvel dediğim gibi, Anayasanın 85 neü maddesinin 2 neü fıkrası gereğince bu mevzu çıkarılmalı ve görüşülmelidir; ama bu arada bekleyen mevzular var. Dediğimiz gibi Anayasa mevzuu var. Onun arkasından bir üniversite reformu mevzuu var, onun arkasından bir maden reformu meselesi getirilmektedir, onun arkasından, vatandaşın bugünkü iktisadî sıkıntısıyla ilgili bir sermaye piyasası kanunu, bir halka açık anonim şirketler mevzuu, öbür taraftan, Askerî Ceza Kanunlarında, diğer usul kanunlarında, bugün sıkıyönetimde çalışanların tazminatlarıyla ilgili daha birkaç gün evvel kısa bir zaman içerisinde Bütçe Komisyonundan çıkarılmış ve burada görüşülmek üzere bekleyen ve ilgili temsilcilerin şu anda burada bulunduğu kanunlar var. Bunlar müstaceliyetle çıkmak ve bugünkü imkânları temin etmek durumundayız. Hele sıkıyönetimle ilgili olanlar, biliyorsunuz huzur her türlü meseleden önplâna alındığı bir meseledir.

Bu yönü ile askerî kanunlarla ilgili birtakım değişiklikler, hattâ gazetelere intikal eden mevzuda askerî disiplinle ilgili birtakım Anayasa değişiklikleri var. Bütün bunlar, memleketin huzuru ile, memlekete lâzım olacak kanunlarıyla Anayasası ve buna bağlı kanunlarıyla mühim iken ve bunlar daha şimdi tatbik etmekte olduğumuz tüzükle yine aynı şekilde öncelik ve ivedilik içerisinde çıkarılmış iken, bunları bir yana bırakıp, müddet içerisinde İktüzüğe bir öncelik ve ivedilik meselesinin tanınmasının lüzumunu izah etmek gayet zor olacaktır.

Bu bakımdan biz diyoruz ki, diğer çıkacak kanunlara esas olacak ve Anayasa Mahkemesi gibi, kanunların Anayasaya aykırı olup olmadığını denetleyecek bir müesseseye de kuvvetler ayrılığı ve dengesi sistemi içerisinde ona da imkânlar tanımak yönünden bir Anayasa değişikliğinin biran evvel çıkarılması gereklidir.

Diğer taraftan, sıkıyönetimin devamı veya ademi devamı, uzatılması veya uzatılmaması mevzuu etrafında Anayasa Mahkemesi tarafından, Sıkıyönetim Mahkemelerinin sıkıyönetimle birlikte kalkması sonunda burada görülen davalarda askerî mahkemelerde devam edeceği yolundaki hükmü iptal eden Anayasa Mahkemesi kararı var. Bütün bunlar mesele ve mevzu halinde önümüzde dururken, İktüzük gibi işi daha çok teknik ve incelemeye tabi tutan bir mevzu ile Meclisi işgal etmenin, Meclisin aslî vazifesi olan kanun çıkarma yoluyla bağdaştırılacağı kanaati içerisinde değiliz. Öncelik ve ivedilikle, teklif yönünden ama diğer taraftan elbette yine kısa zaman içerisinde İktüzükte değişikliğin, partilerin de mutabakatı, bugünün iktidarı yarımın muhalefeti, bugünün muhalefeti yarımın iktidarı gibi değişik noktaları da nazarı itibare almak suretiyle Meclislerin iyi çalışabilmesi yolunda bilhassa Millet Meclisimizin iyi çalışabilmesi yolunda bir İktüzük teklifinin getirilmesi ve görüşülmesi kanaati içerisindeyiz.

Bu kanaat içerisindeyiz ki, sözlerimin başında belirttiğim gibi, Meclis Başkanının başkanlığında yapılan toplantıya iştirak etmiş ve Anayasa Komisyonuna bugün de Meclise getirilmek istenilen İktüzüğe şahsım olarak ve şahsım olarak partimi temsil ederek partimizi temsilen imza atmış durumdayız. Bu yönleri düşünmek suretiyle getirilen öncelik ve ivedilik mevzuundaki takrîre itibar edilmemesini, Anayasa değişikliği ve diğer mühim mevzuları takibeden zaman içerisinde, bütçeye kadar geçecek zaman içerisinde İktüzüğün bu şekil ve şartlar altında normal yollarla görüşülmesini Demokratik Parti Grubu olarak talebetmekteyiz.

Saygılarımı sunarım. (C. H. P. ve D. P. sıralarından alkışlar).

BAŞKAN — Sayın İmer, her halde bir yanlışlık oldu. İvedilik yoktur, tabii İktüzük görüşmesinde, biliyorsunuz. Öncelik teklifidir.

MUSTAFA KUBİLAY İMER (Devamla) — Sayın Başkan, ivedilik mevzuu, şüphesiz kanunların ve Anayasanın değiştirilmesi meselesinde vardır, fakat ivedilik daha çabuklukla görüşülme noktasıdır. Bunu, İktüzüğün bugün içerisine aldığı ivedilik noktası etrafında değil, bir mevzuun çabuk, daha önceye alması şekli, ve kısa zamanda görüşme durumu var. Ben o ciheti özür dilerim, grup adına o hususu da Başkanın suali üzerine, sözü üzerine anlatmak isterim. «Yapılan bir takvim var» dedim. Bu takvimde bu hafta ve gelecek hafta İktüzük ile Anayasa, önümüzdeki hafta da sırf Anayasaya tahsis edilmiş durumdadır. Bu durumda bu hafta içerisinde sadece İktüzük olsa yine az olmakla beraber, (İktüzük ve Anayasa görüşüleceğine göre) mesele, yayınlanan takvim, belirtilen husus açıktır.

ALİ NAILİ ERDEM (İzmir) — Beyefendi, yanlış bilgi vermişler.

MUSTAFA KUBİLAY İMER (Devamla) — Beyefendi, bildiklerinizi burada elbette siz de parti adına açıklarsınız.

Biz, efkârı umumiyyeye mal olmuş, basına intikal etmiş bir program ve takvim mevzuu etrafında ivedilik meselesini, çabukluk, çabuk görüşme noktasından ele aldığımızı ve ivedilik kelimesini bu zaviyeden kullandığımızı belirtmek için tekrar söz almış bulunuyorum. Sayın Başkanı ve Meclisi tatmin etmiş olmak için arz ettim. Onun dışında bir kastım yoktur. Tekrar Demokratik Parti Grubu adına saygılarımı sunarım.

BAŞKAN — Sayın Ali Nail Erdem, önerge lehinde, Adalet Partisi Grubu adına, buyurun.

A. P. GRUBU ADINA ALİ NAILİ ERDEM (İzmir) — Sayın Başkan, değerli milletvekili arkadaşlarım; çok kere en uzak bir ihtimal dahi, aklımızın kenarından geçmeyen bir konu, gün gelir bir müzakere ve münakaşa konusu halinde önümüzde durur.

İktüzük görüşmesi, bu hafta içerisinde gündeme alınıp mı, alınmasın mı hakkındaki önerge münasebetiyle sayın iki grup temsilelisinin grupları adına yaptıkları konuşma, esas itibarıyla işte bu anlamda konuşmalardır.

Perşembe günü Sayın Durakoğlu'nun da ifade ettiği gibi Sayın Meclis Başkanının riyasetinde toplandık. Hükümeti temsilen Sayın İsmail

Arar, gruplarını temsilen de Halk Partisini temsilen Sayın Durakoğlu, Millî Güven Partisini temsilen Sayın Nebil Oktay, Cumhuriyetçi Partiyi temsilen Sayın İlhami Sancar, Adalet Partisini temsilen bendeniz ve Demokratik Parti Grubunu da temsilen Sayın Vedat Önsal Bey vardılar.

Konuşmalar yapıldı, Sayın Meclis Başkanı önümüzde bulunan meseleleri bir takvim içinde ifade etmeye çalıştılar. Ortaya koyduğumuz konu şu idi. Türkiye Cumhuriyeti Devletini kendi meşru güçleriyle ayakta tutabilmek için yapacağımız çalışmalar ne olmalıdır ve demokratik parlâmanter nizamı salim bir limana getirmede önümüzde bulunan sütteleler nelerdir, mâniâ halinde görünen hususlar nelerdir, bu mâniâları nasıl izale edeceğiz? Yapılan çalışmaların içerisinde konuları iki esasta toplamak mümkün oldu.

1. Ekonomik ve sosyal sorunlara çözüm getiren kanunlar.

2. Devletin güvenliği, milletin ülkesi ile bölünmezliği ilkesini temin eden kanunlar.

Ekonomik ve sosyal konuları, reform tabelâsı altında topladığımız zaman bunların üçü doğrudan doğruya ekonomik hayatımıza, bir tanesi de doğrudan doğruya üniversite reformuna aidolan Üniversite Reformu Kanunu adı altında toplanıyordu.

Maden reformu, petrol reformu, toprak ve tarım reformu adı altındaki kanunlar, ekonomik ve sosyal yönlerimizi; üniversite reformu da içinde bulunduğumuz eğitim reformunu, eğitim düzenini reformist bir anlayışla düzenlemeye mâtuf olan kanun.

Bir mühim mesele, Anayasa değişikliği ve Anayasa değişikliği münasebetiyle çıkarılması gerekli olan kanunlar. Bunlardan bir tanesi, Demokratik Parti Grubu adına konuşan Sayın Kubilay İmer'in söylediği gibi, Sıkıyönetimi teçhiz etmeye mâtuf, son Sıkıyönetim Kanunu üzerine Anayasa Mahkemesinin yapmış olduğu bir değişikliği düzeltmeye mâtuf olan kanun.

İkincisi, Hükümetin Programında yer verilen ve muhterem arkadaşlarımın ve bütün parlamanterlerin üzerinde ısrarla durdukları adliye cihazını, yargı organını müessir hale, kısa zamanda süratli iş yapmak suretiyle hak tev-

ziinde zamanı mahkûm etmek suretiyle adaleti tevzi etmeye mâtuf reform.

Bunları bir liste halinde takvime döktüğümüz zaman, önümüzde tam Mart başına kadar, halihazır İktüzük uygulamasına göre, haftada 3 gün Meclisi çalışmaya tabi tuttuğumuz takdirde 32 oturum yapılabilir. Bu 32 oturum içerisinde muhterem Heyetinize arz ettiğim hususları tamamlamaya imkân yok. Öyle ise, evveleminde yapacağınız ilk şey Meclisi Cumartesi, Pazar hariç haftanın her gününü çalışır hale sokmak ve Türkiye'nin anasorunlarını bitmiş bir hale getirmek. Bunda bütün arkadaşlar mutabakatlarını bildirdiler. Çalışma saatlerimiz, sabahleyin saat 10.00 - 13.10, öğleden sonra saat 15.00 - 19.30, bütün parti grubu temsilcisi arkadaşlarım büyük bir anlayışın içinde evet dediler.

Sonra takvimi yapalım dedik, müddeti koyduk, çalışma saatlerini koyduk. Bu zarfın içini nasıl dolduracağız? İktüzük mü, Anayasa mı? Halk Partisi temsilcisi değerli arkadaşımız Sayın Durakoğlu, Sayın Meclis Başkanının biraz evvel açıkladıkları gibi, «dün akşam televizyonda sizi dinlerken bendeniz Pazartesi günü bu İktüzük çalışmalarına başlanacağını öğrendim. Böylece huzuruza geldiğim zaman kararını almamış bir arkadaş olarak geldim. Bu itibarla gecikmiş bir haldeyim. Şu anda sizden, sadece Cuma gününü kastederek, ertesi günü saat 12.00'ye kadar grup idare heyetine meseleyi getirmek suretiyle bu noktada mehil istiyorum. Bunun dışında bir şey yok. prensipte mutabıkız.»

Demokratik Parti adına temsilci olan arkadaşımız Sayın Vedat Önsal dedi ki, ifade etmeye mecburuz ki, «Biz Anayasa değişikliğinden sonra istiyoruz.»

Muhterem arkadaşlarım, başlangıcı 1962, muayyen aralarla 1970 senesine kadar gelmiş, 1970 senesinden bugüne kadar aralıksız tam 16 ay devam eden bir İktüzük çalışması üzerinde Sayın Demokratik Parti Grubu temsilcisi arkadaşımız «biz mehil istiyoruz, evvelâ Anayasa ondan sonra İktüzük konuşulsun», deyince hayretle karşıladık, ben dâhil, diğer arkadaşlar. «Peki bir endişeniz mi var, anlayamıyoruz, bilmek isteriz, bilmediğimiz bir şey mi var,» dedik. Eğer hafızam yanıltmıyorsa Sayın

Meclis Başkanından rica ediyorum, o toplantıya riyalet etmiştir, Meclis Başkanvekili olarak Sayın Vahit Bozatl, dedi ki, «Anayasada varılan bir mutabakat maddesi üzerinde acaba arkadaşların endişesi mi var?» «Nedir» dedik. Yine anlayamadık, hiçbirimiz. Dediler ki, «siyasî partilere Hazine'den yardımı tanzim eden madde üzerinde Demokratik Parti Grubuna dâhil arkadaşların endişesi var.»

Sayın Önsal'a sorduk, «Sayın Önsal böyle bir şey mi var?» Tebessüm ettiler, reddetmediler, sadece tebessüm ettiler. Bir sual sorduk, kendilerine. Soran da Sayın İlhami Sancar Bey, dedi ki, «Sayın Önsal, ümid ederiz ki, fikirlerinizi ve mütalâalarınızı kürsüye getireceksiniz.» Onun üzerine Sayın Önsal da kendilerine «Hayır, hukukun, mevzuatın bize vermiş olduğu usul imkânlarının hepsini kullanacağız.» dediler.

Şimdi muhterem arkadaşlarım, bunu bertafsil izah etmemin sebebi şu; Sayın Halk Partisi temsilcisi olarak bulunan arkadaşımız prensipte mutabakat halindedir, yalnız toplantıda Pazartesi günü İktüzük çalışmalarının başlanacağı hususundaki ıttıla kesbetme tarihinin bir akşam evvelki televizyonda yapılan konuşmadan doğduğunu söylediler ve böylece bizden 12 saatlik - zannediyorum - ertesi günü için mehil istediler. Demokratik Parti Grubu gayet net, açık ve sarıh bir gerekçeye istinaden de İktüzük çalışmalarının Anayasa değişikliğinden sonra olması lâzımgeldiğini ifade ettiler.

Şimdi değerli arkadaşlarım, meselenin bu noktasını muhterem Heyetinize arz ettikten sonra, konuşmalarda 1-2 tespit ettiğim hususu derhal cevaplamak istiyorum. Hukukçu olan arkadaşlarım meseleyi hukukî yapısı içerisinde çok daha iyi anlarlar. Ama hukukçu olma, kanun adamı olmaya da lüzum yok; meseleyi bir mantık silsilesi içerisinde dahi takibettiğimizde hepimizin teslim edeceği bir husus var. İktüzüğü tetkik ettiğimiz zaman, Anayasada yapılacak değişikliklerle hangi yönden etkileneceği hususunu araştırdığımızda herhangi bir şey bulamıyorsunuz. Aksine...

MUSTAFA VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, benim sözlerim hakkında sataşma vardır, söz istiyorum.

BAŞKAN — İki lehte, iki aleyhte efendim.

ALİ NAİLİ ERDEM (Devamla) — Aksine Anayasa üzerinde yapılacak olan değişikliklerle...

MUSTAFA VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — Sataşma var, onun için söz istiyorum.

BAŞKAN — Şimdi kürsüde hatip var da, sonra söyleyin onun tartışmasını yapalım.

Buyurun, Sayın Erdem.

ALİ NAİLİ ERDEM (Devamla) — Anayasa üzerinde yapılacak değişikliklerin İttüzüğü herhangi bir noktada etkilemesin diye, eğer İttüzüğü değerli arkadaşlarım tetkik buyurmuşlarsa görecektir ki, Anayasaya usul yönünden bırakılan hususlar tamamıyla temizlenmiştir.

(Bir tek noktada etkiler; o da, Meclis Birleşik İttüzüğüdür. Bu tüzükle ilgisi yok. Anayasada yapılacak bir şey.

Bir hususu daha değerli arkadaşlarıma hatırlatmak isterim.

Eğer, Anayasada yapılacak bir değişiklik, bu hafta içinde kabul buyurup müzakeresine başlayacağımız İttüzüğü etkilerse, hukukun üstünlüğü nazariyesi içerisinde Anayasada yapılan değişikliğe itibar ve iltifat edilir; bu da hukukun genel kaidesidir, bunu da bütün arkadaşlarım bilir.

Diyorum ki, buna da lüzum yok; Anayasada yapılacak herhangi bir değişikliğin bu İttüzükle ilgili herhangi bir noktası yok. Bunda arkadaşlarım, meselâ Sayın Durakoğlu, bir - iki örnek verdi. Sayın Durakoğlu'nun vermiş olduğu örneklerin bu İttüzükle hiçbir ilgisi yok. Meclis Birleşik İttüzüğü ile ilgisi var; ama bu tüzükle ilgisi yok.

Bir hususu daha ifade etmek isterim, ınsaf ile mütalâa edilsin.

Sayın Durakoğlu diyor ki; aynen kelimeleri tespit ettim, kelimeler kendisine aittir.

«Alelacele ve müşterek bir anlayış içine girmeden yapılacak İttüzük müzakereleri...»

Değerli arkadaşlarım, «Alelacele» kelimesini kullanabilmek için bir arkadaşımın, zannediyorum bâzı şeyleri unutmuş olması gerekir. Onaltı aydır birlikte çalışılan ve hiçbir maddesi oylama ile değil, taraflar ikna olmak suretiyle, mutabakata varmakla tanzim edilen, tedvin edilen maddeler... Alelacele denilebilir mi buna?..

Sonra, «müşterek bir anlayış».. İşte, müşterek bir anlayış, zaten onun için yapıldı. Hiçbir arkadaş, bu İttüzük müzakeresinde benim dediğim dediktir, tarzındaki bir noktadan hareket etmek suretiyle kutuplaşmadı. Aksine, aynı potanın içerisinde nasıl eriyebiliriz ve bir madde haline gelebilir bizim görüşlerimiz diye gayret sarfetmişler ve bu İttüzük öyle hazırlanmıştır. Binaenaleyh, bunun, «Alelacele» tarzında bir ifade ile sanki bu İttüzük çalışmalarını dün oturulmuş yapılmış, bitmiş; bugün de müzakeresine başlanıyormuş gibi bir hava verilmek isteniyor ki, bunun gerçekte uzaktan, yakından bir ilgisi yok.

Bir arkadaşımız, Sayın Kubılay İmer de, tespit...

MUSTAFA KUBILAY İMER (Konya) — Şimdi başlansın diyorlar ya.

ALİ NAİLİ ERDEM (Devamla) — Sayın Kubılay İmer de, bir hususu eğer yanlış tespit etmediysem diyorlar ki; «Âdeti Anayasa değişecektir diye, İttüzük değişiyor tarzında bir düşünce kendilerinde var.» Sanki Anayasada değişiyor diye, değişecektir diye biz oturmuşuz, İttüzük değişikliğinin çalışmalarını yapmışız, buna benzer bir konuşması var.

MUSTAFA KUBILAY İMER (Konya) — Yok, hiç benzemiyor. Zabıtlar orta yerde, hiç benzemiyor.

ALİ NAİLİ ERDEM (Devamla) — —

Ben konuşmanızı aynen aldım, buraya.

Şimdi, değerli arkadaşlarım, bu konuşma eğer ınsaf ölçüleri içinde yapılmış olsa idi şöyle denmesi gerekirdi: «Bu İttüzük, Anayasada değişiklik yapılacaktır diye değişmiyor, değişmesi gerektiği için değişmektedir.» Bunu evvelâ tescil edelim.

MUSTAFA KUBILAY İMER (Konya) — Teklifte benim imzam var.

BAŞKAN — Sayın İmer, lütfen...

MUSTAFA KUBILAY İMER (Konya) — Ama, ne biçim takdim ediyor.

BAŞKAN — Efendim, sadece sizinki değil, bakınız.

ALİ NAİLİ ERDEM (Devamla) — Bu çalışmalara 1962'de...

MUSTAFA KUBILAY İMER (Konya) — Benim böyle bir mânada konuşmam olmadı.

BAŞKAN — Sayın İmer, var mı şimdi?.. Bakınız iki, üç...

MUSTAFA KUBİLAY İMER (Konya) — Not aldım dedi. Benim sözümünden bu mâna çıkar mı?

BAŞKAN — Efendim, mânayı yanlış çıkarabilir, onun da usulü vardır, usulüne göre söz istersiniz.

MUSTAFA KUBİLAY İMER (Konya) — Oturup ahkâm çıkarıp da başka şey söyleyeceksek o başka; gelen teklifte benim imzam var, Anayasayı bekleyecek olsaydım o teklifi imzalamazdım.

ALİ NAILİ ERDEM (Devamla) — Devam edebilir miyim Sayın Başkan?

BAŞKAN — Sayın İmer, rica ediyorum edendim, rica ediyorum.

ALİ NAILİ ERDEM (Devamla) — Lâf atmaların hiçbirine cevap vermek âdetim değildir. Onun için lâf atmakta devam eden arkadaşlar boşuna nefes tüketiyorlar.

Bir şeyi belirtelim; Meşrutiyet Meclislerinden devam eden bir Dahîlî Nizamname; hâli hazırda uygulanmakta olan İktüzüğün omurgasını o Dâhilî Nizamname teşkil etmekte. Meclisin, hiçbir tıkanıklığa imkân vermeden, her türlü meseleyi meşru nizam içerisinde bitirmesini isteyen bir özlem; bu özlemi sağlayacak olan bir yeni İktüzük çalışması. Bütün hâdise bu. Bu İktüzüğü çıkardığımız takdirde, Meclis içerisindeki arkadaşlarımızın her zaman şikâyet etmiş oldukları tıkanıklıklar giderilecek. Vâkı olan spekülasyonlar hatta asgariye inecek. Bunları sağlayan bir İktüzük. Bu İktüzüğün bu hafta değil de, ondan sonraki haftalardan birinde konuşulması isteniyor.

Sayın Kubılay İmer, eğer siz söylediyseñiz Sayın Durakoğlu, şunu belirtiyim: Deniliyor ki, bu hafta görüşmediğimiz takdirde bundan sonraki gündemimizin içerisinde bunu temin etmeye mâtuf zamanımız var. Muhterem Heyetinize, yukarda varılan konuşmaların neticesindeki takvimi arz ediyorum:

Önümüzdeki hafta Anayasa, Pazartesi gününden başlayacak, Cuma gününe kadar.

YAŞAR AKAL (Samsun) — Alın da kaçan mı?

ALİ NAILİ ERDEM (Devamla) — Petrol reformu ile ilgili kanunun çalışmaları geçici komisyonda ayın 15'inde bitiyor, 18'nde Meclis müzakerelerine takdim ediliyor. O bitiyor.

18, 19, 20, 21, 22 günleri çalışılacak, 23, 24'ü boş, Cumartesi ve Pazar günü. 25'inde Anayasanın 2 nci defa görüşülmesi; 25, 26, 27, 28 Aralık ayı bitiyor. İktüzük, Anayasa, Petrol Reformu.

Ocak ayına giriyoruz. Ocak ayının birinci haftasında hazırlanmış olarak o tarihe kadar gelmiş bulunan Maden Reformu ikmal ediliyor. İkinci haftaya geçtiğimizde Toprak ve Tarım Reformu Geçici Komisyondan ikmal edilmiş, Meclise gelmiş durumda bulunuyor.

Böylece birbiri arkasına, meclislerin geçici komisyonlarında bulunan kanunların Meclislerden çıkması gerçekleştirilmiş oluyor.

İktüzüğü bu haftanın içerisinde konuşmadığımız takdirde, söyler misiniz hangi zamanın içerisinde bu İktüzüğü bir ikinci defa konuşma imkânı bulacaksınız?

Saygılar sunarım. (A. P. sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Hilmi İşgüzar...

MUSTAFA VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — Sayın Başkan.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Önsal.

MUSTAFA VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — Benim söylediğim bazı şeyleri ters olarak intikal ettirmişlerdir, Meclise.

BAŞKAN — Meselâ efendim?..

MUSTAFA VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — Meselâ; siz de Başkanlık ediyorsunuz, partilere yardım mevzuunun bununla alakası olduğu şeklinde herhangi bir söz sarfetmedim, bir imada da bulunmadım. Yalan söylüyorlar, tavzih edeceğim. (A. P. sıralarından gürültüler.)

ALİ NAILİ ERDEM (İzmir) — Ben öyle demedim.

BAŞKAN — Hayır efendim. Efendim, müsaade buyurunuz. Sayın Önsal, evvelâ söylenen yalan yok. Siz sonradan salona geldiniz.

MUSTAFA VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — Ben, salona geldikten sonra duyduklarımı söylüyorum.

BAŞKAN — Ben tavzih edeyim efendim, bakınız öyle değil: «Sayın Vedat Önsal, Anayasa Mecliste görüşüldükten sonra İktüzüğün görüşülmesi teklifini açık, net getirdiler. O sırada bu toplantıya katılan Başkanvekillerinden Sayın Bozathı, acaba Anayasa Komisyonunda varılan mutabakatlardan herhangi birisinde şüp-

heniz mi vardır diye sordular, Sayın Vedat Önsal tebessüm ettiler, reddetmediler, tasvip de etmediler.» Bu böylece cereyan etti efendim zaten.

MUSTAFA VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — O kürsüden yalan söylemek suretiyle sözlerim değiştirilecek, siz bana söz vermeyeceksiniz... Bu olmaz.

BAŞKAN — Efendim, sizinle ilgili bir şey değil bir defa. (D. P. sıralarından gürültüler, anlaşılmayan müdahaleler.)

Sayın Önsal, yalan söylemez bu kürsüden.

MUSTAFA VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — Yalan söylendi şu anda.

BAŞKAN — Şimdi bakınız, sizin şu beyanınız aslında bu Mecliste söylenmemesi lâzım gelen bir kelime. Yalan söylenmez.

MUSTAFA VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — Bana bir söz vermeniz lâzım, tarafsız bir Başkan olarak.

BAŞKAN — Efendim, ben meseleyi bir haldeyim bakalım. Böyle hiçbir meseleyi yerinizden bağırarak çağırarak halledemezsiniz efendim. Siz üç yıllık parlömentersiniz, ben de iki yıldır sizin reylerinizle Meclisi idare eden Başkanınızım. Biliyorsunuz ki usul hükümlerine titizim. Tekrar ediyorum efendim...

MUSTAFA VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — O titizliğin devam etmesini istiyorsunuz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Efendim, siz lâfa devam etmezseniz ben devam edebileceğim; ama hep müdahale ederseniz, konuşturamazsınız Başkanı.. O da bir titizliği icabettiriyor işte.

Söylediğim söz bu. Burada «Yalan» lâfını kullanacağımıza «doğru olmayan beyan» deseniz daha yakışıklı olmaz mı hem, size hem Meclise?

MUSTAFA VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — Ben o kadar kibarlık bilmiyorum. «Doğru olmayan..», «Doğru olmayan..», ben «Yalan» dedim.

BAŞKAN — Yalan söyleyen yok, olan vakayı tespit ettiler. Mesele bundan ibarettir.

MUSTAFA VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — Ben «yalan» dedim, hakikatte «doğru olmayan» demektir.

BAŞKAN — Buyurunuz efendim oturunuz. (D. P. sıralarından gürültüler.)

Buyurunuz, oturunuz efendim, başka birşey yok. Bu böyle söylendi.

NECATİ İSFENDİYAR ÇAKIROĞLU (Trabzon) — Sataşma var partimize Sayın Başkan.

BAŞKAN — Efendim, sataşma nereden çıktı Sayın Necati Çakiroğlu?

MUSTAFA VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, söylemediğim, yahut belirtmediğim bazı sözleri kürsüye getirdiler ve sanki bizim sözlerimiz para ile alâkalı imiş gibi ifade ettiler. Para işlerini onlar iyi bilir, Genel Başkanları iyi bilir, kendileri iyi bilir. (A. P. sıralarından gürültüler, anlaşılmayan müdahaleler.)

BAŞKAN — Sayın Önsal, Sayın Çakiroğlu, Sayın Çakiroğlu...

MUSTAFA VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — Para işlerini onlar iyi bilir. Bizim parayla ilişkimiz yok. (A. P. ve D. P. sıralarından gürültüler, anlaşılmayan karşılıklı müdahaleler.)

N. İSFENDİYAR ÇAKIROĞLU (Trabzon) — Söz verin efendim tavzih edilsin.

BAŞKAN — Sayın Çakiroğlu, hem grup idare heyeti üyesisiniz, hem siz hadise yaratıyorsunuz. Sayın Çakiroğlu, Sayın Çakiroğlu oturunuz efendim.

Efendim tekrar ediyorum, para ile ilgili size aйт...

NECATİ İSFENDİYAR ÇAKIROĞLU (Trabzon) — Partimizle ilgili sataşma var, söz verin efendim.

BAŞKAN — Sizin ısrarınızla söz verecek değilim iki efendim. Zabıtlar burada efendim.

Evet, bu mesele benim başkanlığımındaki toplantıda böyle konuşuldu. Ben ifade ediyorum, böyle konuşuldu. Sayın Ali Naili Erdem'in söylediği şekilde konuşuldu. İshat ediyorum, İlhami Sancar, işhat ediyorum Durakoğlu, işhat ediyorum Vahit Bozatlı ve işhat ediyorum sayın Vedat Önsal.

MUSTAFA VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — Benim ağzımdan çıkmışcasına îma ediyor efendim.

BAŞKAN — Sizin ağzınızdan çıktığını Ali Naili Erdem bey söylemedi efendim.

MUSTAFA VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — İma ediyor, îma ediyor sayın Başkan.

BAŞKAN — İma etmedi, îma da etmiyor; «Gülümsedi, reddetmedi, tasvip de etmedi» diyor.

MUSTAFA VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — Gülmseyebilirim, reddetmedim.

BAŞKAN — Ee, onu söylüyor, onu söylüyor, beyanı yok ki efendim.

MUSTAFA VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — Lâfi oraya getiriyor efendim. Ben bunu tavzih edeceğim, taraf tutarsanız söz vermezseniz. Tarafsız bir Meclis başkanlığı yaparsanız ne demek istediğimi tavzih için söz verirsiniz.

BAŞKAN — Efendim, «lâfi oraya getirdi» ile söz verilemez.

NECATİ İSFENDİYAR ÇAKIROĞLU (Trabzon) — Sayın Başkan, sadece...

BAŞKAN — Sayın Çakiroğlu, sizinle görüşmüyorum. Sayın Çakiroğlu siz oturunuz efendim, siz oturunuz.

Sayın Önsal, ben size söz verince tarafsız olacağım; ama size söz vermeyince tarafsız olmayacağım.. O sizin hükmünüz. Hiçbir sataşma yok efendim, hiçbir sataşma yok.

NECATİ İSFENDİYAR ÇAKIROĞLU (Trabzon) — Ne demek istedi?

BAŞKAN — Efendim, ne demek istediği yok ki burada. Sizinle ilgili de hiçbir şey yok, Sayın Çakiroğlu.

NECATİ İSFENDİYAR ÇAKIROĞLU (Trabzon) — Sadece Mustafa Vedat Önsal'ı itham etmiyor, Demokratik Parti Grubunu da itham ediyor burada. (A. P. sıralarından gülüşmeler)

BAŞKAN — Efendim, kimse itham edilmiyor.

NECATİ İSFENDİYAR ÇAKIROĞLU (Trabzon) — Peki ama konuştuğunuzu reddettiğimizi nereden çıkarıyor.

BAŞKAN — Efendim, benim başkanlığım-daki konuşmayı söyledi, Sayın Vedat Önsal'a izafe etmedi. «Sayın Vedat Önsal'a soru soruldu, kendisi gülmüştü, ne reddetti, ne tasvip etti» dedi.

NECATİ İSFENDİYAR ÇAKIROĞLU (Trabzon) — Sayın Başkan, Demokratik Parti Grubu ile ilgili.

BAŞKAN — Efendim, oturunuz lütfen. Sizinle ilgili hiçbir şey yok.

NECATİ İSFENDİYAR ÇAKIROĞLU (Trabzon) — Sayın Başkan, Ali Naili Erdem'in, beyanından ne maksat çıkardığını bütün millet

biliyor, şu Meclis de biliyor. Tavzihi gerekir. Burada Demokratik Parti Grubunu itham etmiş durumda.

BAŞKAN — Efendim, kimse kimseyi itham etmiş değil. Tekrar ediyorum, itham yok. Red de edilmedi, tasvip de edilmedi, tasdik de edilmedi.

NECATİ İSFENDİYAR ÇAKIROĞLU (Trabzon) — Reddettiğimizi alenî beyan ediyorsunuz.

BAŞKAN — E, o halde ediyorsunuz, zapta geçti işte, buyurunuz oturun efendim.

NECATİ İSFENDİYAR ÇAKIROĞLU (Trabzon) — Kürsüden tavzih edeceğiz ve oradan zabıtlara geçecek.

BAŞKAN — Efendim, ben önergenin iki aleyhinde, iki lehinde söz vermek durumundayım. İki aleyhinde konuştu, lehinde bir kişi konuştu.

MUSTAFA VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — Partiler arasında mutabakat yok, bu önergeyi nasıl oylarsınız? Mutabakata dayanmayan bir önergeyi oylayamazsınız.

BAŞKAN — İktüzüğün maddesini lütfen söyleyin Sayın Vedat Önsal, bu önergeyi oylamayacağıma dair bir İktüzük maddesi söyleyin.

MUSTAFA VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — Şimdiye kadar böyle bir tatbikat olmadı.

BAŞKAN — Bir İktüzük maddesi söyleyin.

MUSTAFA VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — Mutabakat, ancak bütün partilerin mutabakatıyla olur. 3 partinin mutabakatıyla bu önerge oylanmaz. 2 parti vermemiştir mutabakatını.

BAŞKAN — Sayın Vedat Önsal, Sayın Vedat Önsal, 3 parti vermiştir bu mutabakat önergesini, 2 parti vermemiştir, doğrudur.

MUSTAFA VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — Partilerarası mutabakat olarak nasıl takdim edersiniz?

BAŞKAN — Efendim, siz Mecliste yoktunuz, benim okuttuğum önerge Komisyon Başkanının öncelik önergesi. Daha hiçbir şey bilmiyorsunuz. (A. P. sıralarından «Cahildir, cahildir» sesleri)

MUSTAFA VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — Nasıl geldiğini biliyoruz.

BAŞKAN — Efendim nasıl geldiğini siz...

MUSTAFA VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — Nasıl maksatla, nasıl geldiğini biliyoruz.

BAŞKAN — Efendim, İktüzük...

MUSTAFA VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — Sizin Başkanlığınızda görüştük mevzuu.

BAŞKAN — Sayın Vedat Önsal...

Efendim, bir hususu arz edeceğim. Ben Meclis Başkanı olarak, İktüzük teklifinin Meclise getirilmesinin geciktirilmiş olmasıyla, bugün tümü üzerindeki görüşmelerde bütün siyasî parti gruplarının ve sayın üyelerin Meclis Başkanlığını tenkid edeceğini zannediyorum. Bugün bir makkûs talih, erken getirmekle itham ediliyoruz.

Her Meclisin tatile girdiği son günde bu kürsüden icmal yapan sayın Başkanlar ve Başkanvekilleri, her Meclisin yeni toplantı yılına başladığı gün bu kürsüden yapılan konuşmaların tamamını ve nihayet, «Meclis İktüzüğü üzerindeki çalışmalar bitmedi mi?» diye bütün siyasî partilere mensup grup mensuplarının çeşitli vesilelerle bana müracaatlarını ve o zaman 4 grubu olan, sonra 1 grup kuran partinin sayın liderini de ziyaret ederek veya bana vâkı ziyaretlerinde; İktüzüğün görüşülmesi, bir an evvel tamamlanması hususundaki tâcîl edişlerini ve kendilerinin bana vaitlerini bir kere daha hatırlatıyor ve Sayın Vedat Önsal'a da ithaf ediyorum efendim.

MUSTAFA VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — Siz de önerge hakkında konuşuyorsunuz. İki lehte, iki aleyhte konuşuldu, siz üçüncüsünüz..

BAŞKAN — Ben değilim efendim. Benî bu kadar çok itham ettikten sonra...

Sayın Hilmi İşgüzar, buyurun efendim.

NECATİ İSFENDİYAR ÇAKIROĞLU (Trabzon) — İktüzük Mecliste görüşülmesin demiyoruz ki... Anayasa değişiklikleri görüşülsün, ondan sonra İktüzük görüşülsün diyoruz.

BAŞKAN — Efendim, ben demiyorum şimdi görüşülsün. Ona karar verecek olan Meclistir; ama siz öyle isterseniz, burası başka ister, burası başka ister...

NECATİ İSFENDİYAR ÇAKIROĞLU (Trabzon — Niçin partimizi zan altında bırakmak istiyorsunuz sayın Başkan?

BAŞKAN — Ben kimseyi zan altında bırakmak istemiyorum, tesir altında da bırakmak istemiyorum. Vakıaları tespit etmeye beni mecbur ettiniz de onun için. Beni itham ediyorsunuz.

MUSTAFA VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — Önerge hakkında üçüncü şahsa da söz verdiniz sayın Başkan.

BAŞKAN — İyi yaptım onu da.

NECATİ İSFENDİYAR ÇAKIROĞLU (Trabzon) — Sayın Başkan, iyi yaptım demek yakışır mı?...

HİLMİ İŞGÜZAR (Sinop) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Millet Meclisinin çalışmasını düzenleyen ve milletvekillerinin yapacakları işleri bir nizamla bağlayan...

BAŞKAN — Sayın İşgüzar, lehtedir tabii?..

HİLMİ İŞGÜZAR (Devamla) — Lehte söz aldım, ama tereddütlerimi bâzı noktalarda gidermek istiyorum.

Yıllardanberi bütün milletvekili arkadaşlarımız ve partilerin yetkilileri bu İktüzüğün bir an önce çıkarılması hususunda çeşitli çabalar göstermişlerdir. Nihayet uzun çalışmalar neticesinde şimdi bu İktüzüğün görüşülmesi için bir karar verilmiş bulunmaktadır. Bendeniz kısaca görüşlerimi, arkadaşlarıman zamanını almadan arz etmek istiyorum.

Millet Meclisi İktüzüğü, kanaatımıza göre, Anayasadan sonra gelen en önemli bir kanun tasarısıdır. Hür seçim, demokrasi ve millî irade, hepsi demokratik sosyal devlet anlayışı içinde, hür parlâmentoda mânalasır.

Millî iradenin temsilcisi milletvekillerinin, Yüce Mecliste temsil ettiği milletin arzu ve isteklerini istediği şekilde dile getirebilmesi, milletvekili olarak kendisine düşen yasama ve denetleme görevini hiçbir engelle uğramadan yapabilmesi, hür iradenin yasama meclislerinde gölgelemmeden ifade edilebilmesi ölçüsünde o ülkede hür irade, demokratik nizam var demektir. İşte bunları tanzim eden İktüzüğün ele alınmasının yanında bulunuyoruz.

Meclislerin çalışma düzeni veya verimli çalışma yapabilmesi elbetteki tüzüklerle tanzim edilir, tedvin edilir. Yalnız, tüzükler yapılırken, herşeyden evvel, milletin en büyük millî iradesinin temsilcisi olan milletvekili arkadaşlarımızın bu tüzüğe sahip çıkması, partilerden önce gelen vazifesidir. Milletvekili yasalara hürmet ederken, yasaları yaparken anayasal devlet anlayışı içinde yasama meclislerinde dokunulmazlık müessesesinin mânasını hiçbir za-

man gözden de uzak tutamaz. Millet Meclisi, kanaatımıza göre, milletvekillerinden teşekkül eder. Egemenlik nasıl ki, kayıtsız şartsız milletin, milletin iradesinin tecelligâhı olan..

BAŞKAN — Sayın İlgüzar, bir hususu size hatırlatmak isterim.

HİLMİ İŞGÜZAR (Devamla) — Sayın Başkanım, bağlayacağım zaten.

BAŞKAN — Öyle mi efendim? Çünkü benim elimdeki listede zaten siz söz almışsınız efendim.

HİLMİ İŞGÜZAR (Devamla) — Tüzüğün önemini..

BAŞKAN — Önergenin lehinde konuşacaksınız efendim.

HİLMİ İŞGÜZAR (Devamla) — Arkadaşlarım temas ettikleri için daha önce, ben de o kısma kısaca temas ettikten sonra tüzüğün ele alınmasını isteyeceğim Sayın Başkanım.

Yalnız, benim de tereddüt ettiğim bir nokta var. O da, milletvekillerinin burada yasama ve denetleme görevlerini yapabilmesini Anayasamız öngördüğü halde, bu Tüzükte genel görüşme ve Meclis araştırma önergesi verme hakkının milletvekilinden alındığı intibah var. Eğer Anayasada böyle bir değişiklik yapılacaksa, bu tüzüğün burada görüşülmesinde elbette ki mahzur yok, ama Anayasa değişikliği yapılma-

dan, millî iradeyi temsil eden milletvekillerinin üstünde bir Danışma Kurulunun kurulması mevcut Anayasaya aykırı olabileceği gibi, yeni Anayasaya göre, genel görüşme ve Meclis araştırma önergesini verme hakkını haiz olan milletvekillerinin bu yetkilerini elinden alan bu tüzüğün burada görüşülmesinde acaba bir sakınca var mı diye düşünüyorum?

TURGUT TOPALOĞLU (Adana) — Bunlar tüzük müzakeresi sırasında söylenecek sözler.

HİLMİ İŞGÜZAR (Devamla) — Bendeniz, tüzüğün hemen görüşülmesini arzu etmekle beraber, bu konuları aydınlığa kavuşturacak yetkili arkadaşlarımın fikirlerinden istifade etmek istiyorum. Eğer bu maddeler; genel görüşme, Meclis araştırması ve Danışma Kurulları meselesi değiştirilecek ve Anayasada ele alınacaksa o takdirde tüzüğün hemen görüşülmesinin yanında bulunuyorum. Yoksa, bu tüzük Anayasaya aykırı olarak çıkar.

Bendeniz kısaca bu konuları izah için söz almıştım. Fakat değerli arkadaşlarım bunların tüzük müzakeresi sırasında söyleneceğini ifade ediyorlar. Bendeniz şimdi ifade etmekte fayda gördüm.

Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Öncelik önergesini oylarınıza arz ediyorum.

III. - YOKLAMA

(C. H. P. sıralarından 5 milletvekili ayağa kalkarak ekseriyet olmadığını beyan ettiler.)

BAŞKAN — Efendim, Sayın Turhan Özgüner, Sayın Süleyman Mutlu, Sayın Abdullah Naci Budak, Sayın Şinasi Çolakoğlu, Sayın Cengizhan Yorulmaz önergenin oylanması sırasında ayağa kalkarak ekseriyetin olmadığını beyan etmişlerdir. Yoklama yapacağız efendim.

VEFA TANIR (Konya) — Başka hiç Halk Partili yok. Hem salonu boşaltıyorsunuz, hem de ekseriyet yok diyorsunuz...

TURHAN ÖZGÜNER (İçel) — Siz hiç mi bu hakkı kullanmadınız Sayın Tanır?.. İlk defa biz mi kullanıyoruz?..

(Yoklama yapıldı.)

BAŞKAN — Gerekli çoğunluğumuz yoktur. Yapılan yoklamada 197 sayın üyenin mevcut olduğu tespit edilmiştir. Kesin sonuç Divan görevlileri tarafından ayrıca tespit edilecektir.

Bu sebeple 6 Aralık 1972 Çarşamba günü saat 15,00'te toplanılmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma saati : 16,55